

בעזהשי"ת

קונטרס

בשבעה דרכים

צו פארשטיין דעם ענין פון די פעטוועי'ס
און וואס איז די פראבלעם פון דעם

א' ויגש ה' טבת תשפ"ד לפ"ק

בעזהשׁי״ת, א' ויגש ה' טבת תשפ״ד לפ״ק, די גאנצע יהדות החרדית אין ניו יארק קערט זיך איבער אין די לעצטערע וואכן, עס שטורעמט און עס קאכט בנוגע די מצב החינוך, וואו מען גייט וואו מען שטייט הערט מען רעדן, פעטוועיס, דעדליין, יא ענטפערן פאר די רעגירונג נישט ענטפערן פאר די רעגירונג, עס האלטן אין איין פארקומען אסיפות, און דער עולם וואלט זייער געוואלט וויסן וואס גייט דא פאַר. דערפאר וועלן מיר פרובירן מיטן אויבערשטענ'ס הילף דא אין קורצן איבערגעבן באופן כללי וואס דא טוט זיך, אן אריינקריכן און קיין אריכות. דער שיעור וועט אי״ה זיין באופן שאלה ותשובה, שאלות וואס דער ציבור פרעגט און די תשובות דערויף. ויהיו אמרינו לרצון לפני אדון כל.

איין זאך איז וויכטיג מדגיש צו זיין פאר אלעם. אז די אלע שמועסן און אסיפות איז נישט עפעס וואס איז נוגע נאר פאר די מוסדות, נאר דאס איז נוגע פאר א יעדען טאטען און מאמען וואס האבן קינדער אין די מוסדות. און עס איז קריטיש וויכטיג פאר די עלטערן מיטצוהאלטן און פארשטיין און ארויסהאבן פונקטליך וואס די מוסדות טוען אויפן חשבון פון זייערע קינדער. ווייל דער גאנצער עתיד פון די קומענדיגע דורות איז תלוי אין די החלטות וואס די מוסדות גייען יעצט נעמען, 'יעצט' ליגט אויפן וואגשאהל צו די קינדער אין די מוסדות זאלן נתחנך ווערן פאר יודן מאמינים אדער חס ושלום ווי גוים און כופרים היו לא תהיה. עס איז נישט סתם עפעס אן אדמיניסטראטיווע שאלה, וואס די אדמיניסטראטאָרן זענען דן עפעס א פראקטישע וועג וויאזוי און אויף וואספארא אופן מען זאל זיך אן עצה געבן מיט עפעס א טעכנישן פראבלעם, נאר ביי די אסיפות איז מען דן צו די מוסדות זאלן בכלל בלייבן בתי חינוך על דרך ישראל סבא, אדער זאלן זיי זיך טוישן ח״ו צו א פאבליק סקול, דאס איז דא די שאלה און דאס איז אויף וואס די אחראים פון די מוסדות זענען דא דן.

די אחראים אויף די מוסדות זענען דן ביי די אסיפות צו זאלן די מוסדות געבן פאר זייערע תלמידים א יודישן חינוך אדער זאל מען זיי מחנך זיין ח"ו ווי גוים און כופרים און די פאבליק סקולס, די אדמיניסטראטארן און די אחראים אויף די מוסדות זיצן יעצט און שפעקולירן צו זאלן זיי ח"ו מעביר זיין אונזערע קינדער פאר'ן מולך ח"ו, אדער זאלן זיי זיך ארויסשטעלן מיט א שטארקייט פאר כבוד שמו יתברך און זאגן אני חומה, דאס איז דא די שאלה, און דאס איז אויף וואס מען איז דן. 'דאס' איז א זאך וואס דארף אויפציטערן א יעדען טאטען און מאמען, עס איז לא עת לחשות, עס איז נישט יעצט קיין צייט צוציצן מיט פארלייגטע הענט און לאזן אז מען זאל איבערגעבן דאס טייערסטע וואס אונז פארמאג מיר, די תינוקות של בית רבן, די צאן קדשים, און די הענט פונעם ס"מ און פארקויפן זייער נשמה פאר'ן שטן רח"ל.

שטעלט זיך נאר יעצט די פראגע, שאלה 1:

וויאזוי און פארוואס ווענדט זיך דער חינוך פון די קינדער אין די שאלה וואס צו ענטפערן פאר די רעגירונג און וואס פאר א פעטוועי צו נעמען.

תשובה: כדי צו פארענטפערן די שאלה, איז וויכטיג פאר דעם מסביר צו זיין, וואס מיינט דאס די פעטוועיס, און וואס איז בכלל דא דער דיון וועגן ענטפערן פאר די רעגירונג.

בקיזור הדברים איז דאס אזוי: די רעגירונג וויל זייער שטארק אז א יעדער מוסד זאל געבען פאר זייערע תלמידים א חינוך אזוי ווי אין פאבליק סקול, נישט קיין חילוק יעצט מאיזה סיבה זיי ווילן דאס, און ווער עס שטייט אונטער דעם, איך שיהיה, וויל די רעגירונג כהיום אז א יעדער מוסד זאל זיין סאבסטענשל עקוויווילענט, דאס מיינט געבען

א חינוך גלייך צום פאבליק סקול, [און נישט סתם א פאבליק סקול פון פופציג יאר צוריק וואס איז גענוג געפערליך, נאר אזוי ווי דער פארפוילטער ליבעראלער פאבליק סקול עדיוקעישאן פון היינט וואס דאס מיינט דאס ערגסטע וואס עס איז נאר פאראן, עס איז איבריג יעצט אריינצוגיין אין פרטים].

יעצט איז די רעגירונג אנגעקומען צו די מוסדות און געזאגט אזוי: עטן 'ווילטס' דאך אונז צופרידן שטעלן און טאקע ווערן א פאבליק סקול, אונז האמיר אבער א פראבלעם, אז סתם 'זאגן' אונז זעמיר עקוויילענט און די זעלבע ווי א פאבליק סקול, טראסט מיר אונז ענק נישט, אונז האמיר מורא אז עטן פאפטס אונז אפ, אונז ציטער מיר עטן זאלטס אונז נישט אפנארן. דערפאר כדי אונז זאל מיר קענען זיין רואיג און איבערצייגט אז עטן רעדטס נישט סתם דאמירן בעלמא נאר עטן האלטס טאקע ווארט, עטן לערנטס טאקע מיט די קינדער די אלע גוי'אישע לימודים אזוי ווי אין פאבליק סקול, מיט גענוי אלע מהלכי המינות וכפירה רח"ל, האבן מיר פאר דעם צוגעשטעלט 7 אופנים, 7 וועגן, וואס זיי רופן דאס אן פעטוועיס, צו דורך טעסטס, אדער דורך אינספעקשאנס אדער אנדערע אופנים וכו' וכו', און זיי פארלאנגען פון א יעדען מוסד צו ענטפערן, וועלכע פעטוועי וועלכע מהלך זיי זענען בוכר. די רעגירונג זענען זייער וואוילע מענטשען און זיי געבן א ברייטען אויסוואל וויאזוי צו קענען אויפווייזן אז דער חינוך אין דעם מוסד איז א פאבליק סקול חינוך, זיי געבן 7 וועגן בשבעה דרכים ינוסו לפניך.

קומט אויס אזוי, צום עצם הענין איז אלעס איינס חלום פרעה אחד הוא, דער מוסד דארף ווערן א פאבליק סקול, דאס איז די אונטערשטע שורה, דער באדעם ליין ווי מען זאגט. נאר לגבי דעם אופן וויאזוי די רעגירונג זאל טאקע ווערן איבערצייגט אז דו ביזט א פאבליק סקול, און אז מען פאלגט טאקע אויס דאס וואס מען האט זיך אונטערגענומען, און מען איז טאקע מקיים 'בפועל' די הבטחה אז מען וועט געבען דעם אפיקורס'ישן פאבליק סקול חינוך אין דעם מוסד,

כלפי דעם איז דא 7 אופנים וואס מיט א יעדע איינס פון זיי פילט זיך די רעגירונג רואיג אז דער מוסד וועט זיך נישט קענען ארויסדרייען, און פאָפּען.

אבער דער צד השווה איז, אז וועלכע פעטוועי מען זאל נאר נעמען, מיינט דאס אז דער מוסד גייט ווערן א פאבליק סקול. **דער עצם נעמען א פעטוועי, איז דער אפטייטש, איך געב מיך אונטער אז די ביסט מיין באלעבאס,** און איך שטים צו, איבערצוטוישן און איבערבײטן דעם יודישן חינוך פאר א גוי'אישן כופרישן אפיקורס'ישן חינוך אזוי ווי אין פאבליק שולע, און אז די רעגירונג זאל טאקע זיכער מאכן אז דער מוסד איז מער נישט קיין בית חינוך נאר א פאבליק סקול.

לאמיר עס ארויסזאגן קלארער, די מוסדות דערקלערן פאר די רעגירונג קליפ און קלאר בלישנא דלא משתמע לתרי אנפי, "אונז גיי מיר מחנך זיין די קינדער אלץ גוים, אלץ אפיקורסים ח"ו. אנשטאט א בית חינוך על דרך ישראל סבא, גיי מיר אונז האבן א פאבליק סקול על דרך מארטין לוטער קינג רח"ל. און נישט נאר דאס ולא זו בלבד נאר אונז וועהל מיר אפילו אויס א וועג, וויאזוי דו רעגירונג וועסט זיך קענען איבערצייגן אז עס איז נישט סתם געזאגט, נאר אונז גיי מיר דאס ח"ו אויספאלגן למעשה", היו לא תהיה.

אין איין ווארט, 'אויסוועהלן א פעטוועי', אפגעזעהן וועלכע און וואס, מיינט איבערגעגעבן די קינדער לשמד רח"ל.

עס איז וויכטיג מדגיש צו זיין, מען זאל נישט האבן קיין טעות, די רעגירונג האט נישט געגעבן קיין שום וועג וויאזוי זיך ארויסצודרייען פון זיין א פאבליק סקול, אלע פעטוועיס לויפן אויפן זעלבן מהלך, אז מען איז א פאבליק סקול. עס איז נישט דא קיין שום חילוק צווישן די פעטוועיס כלפי די עצם לימודים, עס איז נישט דער פשט אז אויב מען וועהלט אויס איין פעטוועי און נישט די צווייטע וועט מען דארפן געבען א שטערקערן פאבליק סקול חינוך אדער א שוואכערן, ניין, דער

עצם אפיקורס'ישער חינוך דארף זיין די זעלבע אפגעזעהן וועלכע פעטוועי מען נעמט, דער גאנצער חילוק צווישן די פעטוועיס איז נאר, דער וועג 'וויאזוי' די רעגירונג זאל דאס טעסטן, וויאזוי די רעגירונג זאל קענען קאנטראלירן אז מען פאלגט זיי.

משל למה הדבר דומה: ראובן פאדערט פון שמעון א מיליאן דאלער, שמעון לייקענט שטיין און ביין, איך בין דיר גארנישט שולדיג, צוויי וואכן שפעטער קומט ראובן צו שמעון און געט אים א ברייטהארציגע הצעה, שרייב מיר דא אונטער אויף וועלכע פון די 7 וועגן די גייסט מיר באצאלן דעם מיליאן דאלער, קעש, טשעק, קרעדיט קארד, ביטקוין, ריעל עסטעיט, ווייער טרענספער, קוויקפעי, פארשטייט א יעדער אז שמעון גייט נישט אויסוועהלן קיין פעטוועי וויאזוי צו באצאלן, ער וועט אים ענטפערן איך געב דיר גארנישט און גיי לחיים ולשלום, ווייל דער עצם זאך פון אויסוועהלן איז שוין א הסכמה אז ער איז שולדיג און אז ער וועט באצאלן.

אדער לאמיר מאכן דעם משל אביסל שטערקער, נאך צוויי וואכן קומט שמעון צו ראובן און זאגט אים, איך געב דיר 7 וועגן וויאזוי איך וועל מיך קענען 'איבערצייגן' אז די האסט באצאלט די מיליאן דאלער וואס איך וויל פון דיר, דורך א רעסיט, אדער א טשעק, אדער א באנק סטעיטמענט, אדער עדות וכו' וכו', פארשטייט א יעדער אז עס איז נישט קיין גרויסע נפק"מ וואס ער וועט אויסוועלן, ווייל וועלכע וועג אימער ער וועט נאר בוחר זיין, מיינט דאס אז ער האט זיך אונטערגענומען צו באצאלן אן קיין וועג ארויס.

דא איז די זעלבע זאך, די רעגירונג האט געטראפן א מוראדיגער מהלך, אנשטאט אנצוהייבן מיט א דיון צו דו גייסט דיך בכלל צושטעלן, געט מען דיר 7 וועגן וויאזוי צו איבערצייגן די רעגירונג אז דער מוסד שטעלט זיך צו, וואס עס איז נישט קיין שום נפק"מ וועלכע וועג, און אויף וואספארא אופן מען וועלט אויס, האט מען זיך אונטערגענומען צו ווערן א פאבליק סקול אן קיין וועג ארויס.

אונטערשטע שורה, אלע וועגן פירן צום זעלבן, כל הנחלים הולכים אל הים, הוא השטן הוא היצה"ר הוא המלאך המות, עס איז אלעס די זעלבע זאך נאר אנדערש געשלייערט. נאר די פערלס אגודת ישראל כנופיא און די אלע משתפי פעולה פון די רעגירונג פרובירן אהערצושטעלן און איינרעדען דעם ציבור כאילו עס איז עפעס דא פעטוועיס, און ווי גלייך עס איז דא כמה מהלכים, כאילו עס איז דא ערנסטע חילוקים צווישן די פעטוועיס, בכדי דורך דעם צו פארנארן דעם עולם, אז די תמימי לב זאלן זיך איינרעדן כאילו אויב מען וועהלט אויס געוויסע פעטוועיס איז מען נישט אונטער די גזירה, בו בשעה וואס די אלע פעטוועיס כולם שווים לרעה.

הצד השווה שבהן שדרכן להזיק, דער סך הכל פון די אלע פעטוועיס איז אז מען פארקויפט זיך די נשמה פאר'ן שטן רח"ל, און מען איז גרייט נישט נאר משנה זיין דעם חינוך, נאר פשוט טוישן פון א יודישען חינוך צו א גוי'אישן אפיקורס'ישען עדיקעישאן.

דאס מיינט אז די עצם הוה אמינא די עצם האבן א צד אויסצו- וועהלען א פעטוועי, איז שוין טייטש אז די אחראי המוסד האבן א הוה אמינא זיך צו טוישן פון א מוסד צו א רעגירונג אינסטיטושען, פון א בית חינוך צו א פאבליק סקול, פון מחנך זיין אויף יודישקייט און אמונה צו א חינוך פון גויאישקייט און כפירה רח"ל, עס מיינט חס ושלום אז מען איז גרייט מקיים צו זיין דעם פסוק אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים, ווייל עס איז נישט שייך אויסצו- וועהלן א פעטוועי אויב האט מען נישט 'פאר' דעם מחליט געווען זיך אונטערצוגעבן פאר די רעגירונג און פאר יאפפעד און פאר'ן ס"מ חרוב צו לייגן דעם גאנצען חינוך. דאס אויסוועהלן א פעטוועי וויאזוי די רעגירונג זאל נאכקוקן צו מען איז עקוויילענט, קען נישט צושטאנד קומען נאר נאכדעם וואס מען האלט ביים זיין עקוויילענט, עס איז בכלל נישט שייך אנדערש. ווען א מוסד וויל בלייבן א הייליגע מוסד האבן זיי בכלל נישט דעם אָפּשען פון אויסוועהלן א פעטוועי. און א מוסד וואס נעמט יא א פעטוועי, מיינט דאס אז דער מוסד האט זיך

דערקלערט אז מכאן ולהבא זענען זיי א פאבליק סקול, אפשר פון אינדרויסן וועט שטיין אויפן טאוועל תלמוד תורה בנשיאות כ"ק מרן וכו', אבער באמת איז דאס אן אינסטיטושען, בנשיאות דער עדיוקעישאן דעפארטמענט, און עלטערן וואס זענען ממשיך דארט צו שיקן מיינט אז זיי שיקן די קינדער און פאבליק סקול, אפילו אויב דער בילדינג פון אינדרויסן זעהט אויס די זעלבע ווי א טאג פארדעם.

אונז האף מיר נאר אז עס איז נישט דא קיין איין איינציגן היימישע מוסד וואס האט טאקע א הוה אמינא אוועקצווארפן חלילה דעם גאנצען חינוך שקבלנו מאבותינו ורבותינו ביז'ן בארג סיני, און אננעמען אנשטאט דעם א חינוך וואס איז מחנך די קינדער צו ווערן פאלנע גוים.

שאלה 2:

זענען דא אזעלכע וואס פרעגן וואס זאגט מען דא אז מען גייט ווערן א פאבליק סקול? עס איז נישט ממש אזוי. ווייל אוודאי האלט קיין איין היימישער מוסד נישט ביים טוישן אפילו אזיז כל שהוא למעשה, און עס איז אפילו נישט קיין הוה אמינא פון נאכגעבן 'בפועל' א משהו פאר די רעגירונג, און זיכער אז מען רעדט בכלל נישט פון זיין 'עכט' עקוויילענט צום פאבליק סקול, די גאנצע נידון פון אויסוועהלן א פעטוועי איז נאר אז מען זאל אזוי 'זאגן' פאר די רעגירונג, מאכן דעם אנשטעל לפנים, כדי די רעגירונג זאל זיך אָפּטשעפענען פון אונז, אבער 'בפועל' גייט מען זיי גארנישט נאכגעבן, ממילא וואס איז דער פראבלעם זיי אויסצופאפן און זאגן אז אונז זעמיר עקוויילענט.

תשובה: א חוץ דעם וואס עס איז נישט דא קיין היתר אפילו נאר צו זאגן פאר די רעגירונג, אז אונז זעמיר גרייט אויף א גוי'אישן כופר'ישן חינוך, ווי די מעשה פון חנה ושבעה בניה (גיטין נ"ז ע"ב) איך וועל אראפוארפן די רינגל. אבער א חוץ דעם איז די עצם טענה לעכערליך, עס האט פשוט נישט קיין הענט און קיין פוס, ווייל ווי פריער דערמאנט, די רעגירונג האט נישט יעצט פארלאנגט מען זאל זיי 'זאגן' אז מען איז עקוויולענט. נאר די רעגירונג איז שוין געגאנגען מיט אפאר טריט ווייטער, אז עטץ "גייטס דאך זיין עקוויולענט, און עטץ אליינס ווילטס דאך דאס, נו אויב אזוי זייט אונז מודיע וויאזוי ווילט עטץ מיר זאלן ענק נאכטשעקן". די רעגירונג מיט זייער גרויסע ברייטהארציגקייט געט די ברירה פאר די מוסדות צו זאגן וויאזוי מען זאל זיי קאנטראלירן, אבער איך שיהיה זענען די פעטוועיס די אינשורענס פאר די רעגירונג צו זיין פארזיכערט אז די מוסדות ווארפן זיי נישט איבערען דראָנג, און חכמה בגוים תאמין, אויב זיי זאגן זיי זענען באווארענט דורך די פעטוועיס קען מען זיי גלייבן. די רעגירונג פילט גענוג רואיג און זיכער מיט די זיבען וועגן, אז מען וועט זיי נישט קענען אפנארן, זיי האלטן אז א יעדע איינע פון די 7 פעטוועיס איז גענוג שטארק אנצוכאפן די מוסדות ביים גאָרגל און זיי נישט געבען קיין שום לאַך זיך ארויסצודרייען, אזוי אז עס איז בכלל נישט דא קיין אויסזיכט זיך ארויסצודרייען. דאס איז טייטש אז אויס וועהלן א פעטוועי, מיינט אז מען האט זיך צוגעבינדן די הענט און די פוס און אזוי זיך איבערגעגעבן פאר די רעגירונג צו די שחיטה. ממילא איז ממש א ליצנות זיך איינצורעדן אז מען גייט נאר 'זאגן' פאר די רעגירונג, ווייל טאקע אויף דעם האט די רעגירונג געמאכט די 7 פעטוועיס, כדי מען זאל 'נישט' קענען סתם 'זאגן', די רעגירונג איז נאך אזוי קלוג ווי אונזערע אדמיניסטראטארס צו פארשטיין אז מען קען סתם זאגן און נישט פאלגן, ווייל דאס טענה'ט דאך יאפפעד די גאנצע צייט אז די מוסדות וועלן נאר צוזאגן און נישט אויספאלגן, און אויף דעם זאגט די רעגירונג אונז האמיר זיך באווארענט מיט די פעטוועיס, דאס הייסט אז נאכ'ן נעמען א פעטוועי, איז אויסגעשלאסן די הוה אמינא פון אויסנארן די רעגירונג.

נוסף לזה: גייען די מוסדות זיין מורא'דיג געבינדן צו פאלגן דאס וואס זיי האבן זיך אינטערגענומען, סיי כדי נישט אריינצופאלן אין לעגאלע פראבלעמען פון נעמען געלט שלא כדת.

און נאך מער ווי דעם, כדי נישט אויסצושטיין לאו סוטס.

ווייל מען דארף פארשטיין, אויב האט יאפפעד געקענט אנקלאגן די מוסדות אז זיי האבן נישט צוגעשטעלט א צופרידנשטעלענדן חינוך לויט זייערע גוי'אישע השגות, און דאס איז אפילו די מוסדות האבן זיך 'נאך נישט געהאט' דערקלערט אלץ סאבסטענשל עקוויולענט, מכל שכן ווען א מוסד שטעלט זיך אהער און איז מודיע קלאר און דייטליך לעין כל און פאר די רעגירונג אז זיי געבען 'יא' א חינוך וואס איז סאבסטענשל עקוויולענט, קען דאך א יעדען טאג אויפשטיין איינער א דראפ אוט און אנקלאגן דעם מוסד אז זיי האבן עם חרוב געלייגט מכלומר'שט זיין לעבן, זיי האבן רואינירט זיין לעבן ווייל מען האט נישט געגעבן א גוטן עדיקעישאן, און זיין טענה וועט זיין גאר א שטארקע, די טענה איז, ווען איך ווייס ווען אז עטץ פאָפטס און עטץ געטס נישט קיין געהעריגע עדיקעישאן וואלט איך געגאנגען ערגעץ אנדערש, נאר איך האב ענק געטראסט און עטץ האטס מיך אויסגענארט, און ער קען קלאגן דעם מוסד אויף מיליאנען.

און ממילא, האבן די מוסדות אן אויסטערלישע פרעשור און א הכרח צו מוזן אויספאלגן וואס זיי האבן זיך אונטערגענומען.

דאס מיינט אז אונטערשטע שורה, א יעדע סארט דעקלעראציע יעצט אז מען איז סאבסטענשל עקוויולענט בינד מען זיך מיט דעם די הענט און די פוס אז מען זאל מוזן פאלגן וואס מען האט זיך אונטער גענומען. אן קיין שום וועג ארויס, עס איז נישט סתם געזאגט, עס איז אומר ועושה, געזאגט און אדורכגעפירט רח"ל.

און היות דאס אויספירן למעשה איז נישט שייך פאר קיין שום ערליכער יוד, ממילא איז פשוט אז עס איז בכלל נישט שייך אפילו נאר

צו 'זאגן' אז מען איז עקוויזילענט, און אוודאי אז עס איז נישט קיין מציאות אויסצוועלן א פעטוועי.

שאלה 3:

וויאזוי איז מען פארפארן פון פעטישענס צו פעטוועיס, לאמיר בעסער מסביר זיין די שאלה.

מען האלט אין איין רעדן די לעצטערע יארן גזירת החינוך גזירת החינוך, אלע מנהיגים רעדן פון דעם אז אונז גיי מיר נישט לאזן די רעגירונג אריינרעדן אין אונזער חינוך, אונז וועל מיר נישט משנה זיין קיין זיז כל שהוא, אונז וועל מיר שטיין פעסט אקעגען די רעגירונג, אונז זעמיר גרייט צו גיין אין תפיסה, אונז זעמיר גרייט אויף מסירת נפש און נישט זיך אוועקריין קיין איין משהו פון דעם אמאליגן חינוך, א יעדער זאל שיקן פעטישנס און ארויסגעבן דעם ווי געשריי, מען האט געמאכט א ויצעקו אויף דעם גזירת החינוך, דרשות התעורות, קול קורא'ס פעטישנס, און פלוצלינג יעצט איז אלעס פארגעסן געווארן און מען איז גאר דן וועלכע פעטוועי, ווי איז אהין געקומען די מסירת נפש, דאס גרייטקייט צו גיין אין תפיסה, וואס האט יעצט פאסירט? עפעס אויף איינמאל ותשכח כל השבע, מען האט פארגעסן אלע מסירת נפש דרשות, מען האט פארגעסן אלע קול קורא'ס, אלע ברענעדיגע לאזונגען, אלעס אלעס איז נשתכח געווארן?

תשובה: אויבנאויף זעהט אויס, אז ווילאנג עס איז נישט געווען נוגע למעשה, מען איז נאך נישט געווען צוגעדריקט צו די וואנט, האט מען זייער גוט פארשטאנען און ארויסגעהאט אז מען טאר זיך נישט רירן,

מען האט זייער גוט געוויסט אז נישט נאר טאר מען נישט זיין 'עקוויולענט' צום פאבליק סקול, נאר מען טאר 'כלל נישט משנה זיין גארנישט'. במה דברים אמורים ווילאנג מען האט נאך נישט דעם נסיון, אבער יעצט ווען מען האלט שוין ביי א דעד-ענד, די רעגירונג פארלאנגט קלארע תשובות, וויאזוי פלאנט עטץ אויפצווייזן אז עטץ שטעלטס ענק צו, דא אויף איינמאל האט מען שוין נישט די כוחות עומד בנסיון צו זיין, און פלוצלינג הייבט מען אן האבן ספיקות שאלות, ווער זאגט עס איז ממש אזוי, אפשר איז יא דא עפעס א וועג נאכצוגעבן פאר די רעגירונג וכו' וכו'.

דערפאר איז יעצט זייער וויכטיג פאר'ן ציבור ארויסקומען מיט א שטארקייט, אם בארזים נפלה שלהבת אויב האלט עס דארט אז די נשיאי ומנהיגי המוסדות די אחראים העומדים על הפקודים שטייען וואקעלדיג, דער נסיון האט זיי באטראפן און זיי דארפן חיזוק, איז דאך יעצט די ריכטיגע צייט אז דער גאנצער ציבור זאל ארויסקומען און געבן די שטארקייט פאר די אחראים, זיי זאלן שטיין פעסט און זיך נישט לאזן פונעם בעל דבר מיט זיינע שלוחים, און טאקע נאכאמאל איבערחזר'ן די אלטע דיבורים, אז אונז וועל מיר נישט טוישן גארנישט, און אונז זעמיר גרייט צו גיין אין תפיסה, אבי נישט משנה צו זיין גארנישט. אונז זעמיר נישט עקוויולענט, און מיר גייען נישט זיין עקוויולענט, און מיר טארן נישט זיין אזוי ווי א פאבליק סקול, און די רעגירונג איז נישט אונזער באלעבאס, אונזער באלעבאס איז דער באשעפער מיט זיין תורה.

און די פלאמעדיגע ווערטער זאל מען זאגן נישט נאר אין ביהמ"ד אויף יודיש פאר'ן היימישען ציבור, נאר דאס זאל מען זאגן בשפת המדינה פאר די רעגירונג, און נישט נאר זאגן נאר אויך שרייבן גלוי לעין כל. און אויב דער עולם וועט געבן די ריכטיגע חיזוק, וועט דאס אוודאי העלפן פאר די ראשים ומנהיגים צו זאגן די ריכטיגע דיבורים פאר די רעגירונג, די פשוטע אמת'ע דיבורים אז אונז זענען אידן, ועל כן לא נירא בהמיר ארץ, ווי די הייליגע צדיקים זי"ע האבן געטייטשט, אז

אפילו ווען די גאנצע וועלט זאל זיך טוישן וועלן 'מיר' זיך נישט טוישן, אונז וועל מיר בלייבן געטריי צום באשעפער, די ווערטער וועלן אלע היימישע מוסדות ענטפערן פאר די רעגירונג בלישנא דלא משתמע לתרי אנפי, אויב וועלן זיי האבן די ריכטיגע חיזוק פונעם ציבור.

עס קען אפשר אויך זיין אז באמת האבן די מנהיגים יא די שטארקייט נאר עס איז פשוט אנדערע מענטשן, מי ששנה זו לא שנה זו, תרי תנאי אליבא דרבי, די מנהיגים כשלעצמן זיי פארשטייען אז מען דארף זיך מוסר נפש זיין נישט משנה צו זיין און זיי האלטן ווייטער אזוי, נאר זיי ווייסן נישט און האבן נישט ארויס די מציאות, זיי כאפן נישט וואס דאס מיינט פעטוועיס, און פון וואס מען רעדט דא. ווייטער די עסקנים און בעלי בתים וואס האנדלן מיט די רעגירונג וואס זיי ווייסן זייער גוט וואס די פעטוועיס זענען, די ווייטער ווייסן נישט פונקטליך וואס דאס מיינט חינוך און מסירות נפש פאר חינוך, און דערפאר ויצא העגל הזה.

עס דערמאנט די מעשה פון איינעם וואס האט געקויפט א קעדילעק, און ער איז געקומען פרעגן אן ערליכען רב א שאלה צו מען דארף אויף דעם מאכן די ברכה הטוב והמטיב, האט דער רב געענטפערט איך קען טאקע די הלכות פון הטוב והמטיב אבער איך ווייס נישט וואס דאס איז א קעדילעק. איז ער געגאנגען צו א מאדערנעם ראביי פרעגן די שאלה, זאגט דער ראביי איך ווייס טאקע וואס איז א קעדילעק אבער איך ווייס נישט וואס דאס מיינט הטוב והמטיב. די זעלבע לענינינו די עסקנים ווייסן נישט וואס מיינט חינוך, דרך התורה, דער חומר פון די שינויים אין חינוך, לעומת זה די רבנים ווייסן נישט וואס דאס איז פעטוועיס, זיי האבן נישט ארויס דעם טיפן אפיקורסות וואס ליגט אין סייענס סאושל סטאדיעס, סוקראטיק מעטאד, די רוחניות'דיגע אחראים האבן נאך מן הסתם קיינמאל נישט געזעהן וואס מען לערנט אין פאבליק סקול, אדער די ניו יארק סטעיט סטענדערטס פון סייענס סאושל סאטדיעס וכדומה, זיי מיינען מען רעדט דא פון לערנען עי בי סי, זיי חלומ'ען נישט וואסערע שרעקליכע

תהום פון מינות וכפירה עס געפינט זיך אין יעדע משהו פון די פאבליק סקול לימודים, ממילא רבי לא שנה רבי חייא מנין לו.

און אויב אזוי איז דאך הערשט וויכטיג אז די עלטערן זאלן אויפהייבן זייער שטימע און זיך לאזן הערן הרימי כשופר קולך, און מודיע זיין פאר די מנהיגי ואחראי המוסד זיי זאלן כאַפן וואס דא טוט זיך, און ווי נאר זיי וועלן ארויסהאבן די אמתדיגע מציאות וועלן זיי אוודאי זיך ארויסשטעלן מיט א מוראדיגע שטארקייט, ווי א חומה בצורה און זיין גרייט צו גיין באש ובמים למען טוהר החינוך.

שאלה 4:

האט די רעגירונג כהיום א געזעצליכען כח ארויף צוצווינגען אויף די מוסדות צו זיין סאבסטענשל עקוויולענט? אין אנדערע ווערטער לויט'ן געזעץ דארף א מוסד געבען פאר זייערע תלמידים א חינוך אזוי ווי אין פאבליק סקול?

תשובה: דער תי' איז א קלארע ניין, עס איז אויסדרוקליך 'נישט' דא קיין שום כח לויטן געזעץ וואס זאל מחייב זיין א מוסד זיך צוצושטעלן צו די רעגירונג מיט גארנישט, א יעדער מוסד קען רואיגעהייט זאגן פאר די רעגירונג, איך בין נישט עקוויולענט, איך האלט נישט ביים זיין עקוויולענט, איך גיי נישט טוישן גארנישט ווי ביז יעצט, אונז גיי מיר זיך 'נישט' צושטעלן, און אונז 'דארף' מיר זיך נישט צושטעלן. דאס איז זייער קלאר געווען די פסק אין קארט פארגאנגענעם ר"ח ניסן תשפ"ג.

די קארט האט געפסק'נט אז דער געזעץ וואס פארלאנגט אז די קינדער דארפן באקומען א חינוך וואס איז סאבסטענשל עקוויולענט, דער חוב ליגט אויף די עלטערן אבער נישט אופן מוסד,

דאס מיינט אז די עלטערן האבן טאקע א געזעצליכער חיוב צו זיין סאבסטענשל עקוויילענט, [וואס באלד וועלן מיר נאך זעהן אז אויף למעשה האבן די עלטערן זייער פשוטע וועגן זיך ארויסצודרייען דערפון געזעצליך דורך די טענה פון רעליגיע, אבער עכ"פ בפשטות ווילאנג די עלטערן טענה'ן גארנישט ליגט אויף זיי א געזעצליכער חיוב צו געבן פאר די קינדער א חינוך וואס איז סאבסטענשל עקוויילענט], אבער אויף די מוסדות איז נישט דא קיין שום התחייבות און קיין שום שעבוד זיך צוצושטעלן צו גארנישט, עס איז נישט זייער אחריות צו זעהן אז די קינדער זאלן באקומען דעם חינוך וואס זיי דארפן באקומען לויטן געזעץ.

דאס איז זייער פשוט און קלאר.

שאלה 5:

אויב איז טאקע נישט דא קיין שום חיוב געזעצליך אז די מוסדות זאלן זיין עקוויילענט, א"כ איפוא למה זה אנכי, וואס איז דעמאלטס בכלל דער דיון צו מען זאל יא נעמען א פעטוועי אדער נישט, קיינער זיכט זיך דאך נישט קיין איבריגע קאפווייטאג. ביז יעצט האט מען געוויסט אז עס איז דא א גזירה, די רעגירונג פארלאנגט מען מוז זיין סאבסטענשל עקוויילענט, און מיט דעם אלעם האט מען געשריגן און דערקלערט אז מיר וועלן זיך נישט לאזן, און יעצט ווען דער שופט האט קלאר געפסק'נט אז אויף די מוסדות ליגט נישט קיין שום חיוב צו זיין עקוויילענט, יעצט איז מען שוין יא גרייט אלעס נאכצוגעבן, און בכלל פארוואס זאל מען זיך סתם זיכן צרות בידים, פארוואס זאל א מוסד מסכים זיין מרצונם הטוב זיך אויסצושטרעקן די האלז לשחיטה.

תשובה: די פשוטע תירון איז הכסף יענה את הכל, היות עס איז דא זייער א שטארקע חשש און מסתמא מער ווי א חשש אז די אלע מיליאנען וועלן אויפהערן פליסן, די סטעיט וועט אוודאי טענה'ן, אמת די מוסדות דארפן נישט זיין עקוויולענט, אבער אויב זענט עטן נישט עקוויולענט הייסט עטן נישט קיין סקול, און אויב איז מען נישט קיין סקול איז מען נישט עלזשעבעל פאר קיין פאנדינג, און די מוסדות וועלן זיין די מוציא מחבירו עליו הראיה.

אשר לכן מחמת די גרויסען פחד נישט צו פארלירן די גרויסע מוציא'ס, פאר דעם האבן די מוסדות גאר א שטארקע נגיעה און פרעשור, יא אקעגן צו קומען די רעגירונג, מרצונם הטוב, אן דעם וואס דער געזעץ זאל עס פארלאנגן פון זיי. און דאס איז וואס די רעגירונג זאגט פאר די מוסדות, אונז פארשטיי מיר אז עטן ווילטס נישט פארלירן די פאנדינג, עטן ווילטס ווייטער האבן דעם סטאטוס פון א סקול כדי צו קענען ווייטער געניסן פונעם שולחן איזבל, נו עס איז נאר פרי לאנטש, אויב וויל מען באקומען דארף מען זיך צושטעלן, דארף מען זיין סאבסטענשל עקוויולענט. אבער דאס איז נאך נישט גענוג, ווייל די רעגירונג טראָסט נישט די היימישע מוסדות אז זיי וועלן 'טאקע' באמת געבן א פאבליק סקול חינוך, די רעגירונג ווייסט דאך דעם אמת אז קיין שום ערליכער יוד איז נישט גרייט צו מחנך זיין זיינע קינדער פאר גוים און כופרים, נו אויב אזוי איז דאך דא דער שטארקער חשש וואס יאפפעד טענה'ט די גאנצע צייט, אז מען וועט נאר 'זאגן' און נישט אויספאלגן למעשה. פארדעם פארלאנגן זיי, וועהלטס אויס א פעטוועי, געטס אונז עפעס א וועג וויאזוי אונז זאל מיר קענען וויסן אויף זיכער, אז עס איז נישט נאר געזאגט נאר אויסגעפירט.

אבער די אונטערשטע שורה איז געלט, ווען נישט די פחד פון פארלירן די געלט, די געלטער וואס דער ניו יארק טיימס האט געשריבן אז אין משך פון 4 יאר האבן די חרדישע מוסדות אין גרעיטער ניו יארק באקומען א ביליאן דאלער, און די גוים קריצן מיט די ציין אויף דעם, זיי פיהלן אז מען ליידגט זיי אויס זייערע אפגעהארעוועטע געלטער,

טעקס פעיער מאני. ווען נישט די געלטער וואלט קיין איין מוסד נישט געהאט אפילו איין איינציגע מיטינג און זיך נישט געוואקעלט קיין רגע, קיינעם וואלט נישט עולה על הדעת געווען אפילו א צד ספק אויסצוועהלן א פעטוועי.

עס איז אבער וויכטיג מדגיש צו זיין, אז עס איז מסתבר אז די געלט אליינס וואלט נאך אויך נישט גענוג געווען צו גיין זיך צושטעלן צו די רעגירונג, ווייל סוף כל סוף, איז א יעדער היימישער יוד אויפגעוואקסן מיט דעם אז א פאבליק סקול איז חזיר טריף, מכל שכן די היינטיגע ליבעראלע אפיקורסישע פאבליק סקולס, ממילא וואלטן זיי נאכאלץ געהאט עפעס וואס זאל זיי אפהאלטן.

דא קומען אבער אריין אין בילד די מסיתים ומדיחים פון די פערלס אגודת ישראל כנופיה, די מסיתים ומדיחים וואס ארבעטן שוין בערך אכט יאר אפצושערעקן די מוסדות, און פארקויפן כל מיני לגיונות און שטותים, זאכן וואס שטימט נישט מיט'ן מציאות, און די ריזיגע שטארקע נגיעה פונעם השוחד יעור מאכט אז מען זאל נישט וועלן טראכטן און זעהן אז די אגודת ישראל כנופיה פארקויפט דאך זיי סתם דעם ברוקלין ברידזש, **די געלטער איז גורם אז מען זאל מסכים זיין און וועלן גלייבן אז מסתמא איז טאקע דא עפעס סיבות פארוואס מען מוז זיין עקוויולענט.** אזוי אז בצירוף פון ביידע, די דיני ממונות פון איין זייט, מיט די סטראשונקעס און דעם חרב פיפיות פון די פערלס אגודת ישראל כנופיה פון די צווייטע זייט, איז גורם אז מען הייבט אן טראכטן מיט די קאפ אין די וואנט אז אפשר דארף מען טאקע יא זיין עקוויולענט, און אפשר דארף מען טאקע יא אויסוועהלן א פעטוועי.

און דא איז כדאי ארויסצוברענגן דוגמאות פון די תחבולות רשע און די דרכי עקלקלות וויאזוי די פערלס אגודת ישראל כנופיה ארבעט. 'דאס' פארשטייען די אלע עושי רשע אז **די ערשטע זאך**, מוז מען ארויסבאקומען עפעס א כמו היתר אז מען מעג זיך צושטעלן, ווייל אויב נישט וועט דאך ווערן א שטורעם אין די גאס וואס די וועלט האט

נאך אזאנס נישט געזעהן היתכן דער מוסד איז געווארן א פאבליק סקול. פון די צווייטע זייט, פארשטייען זיי גוט אז עס איז נישט שייך קיין היתר, קודם כל די רעגירונג פארלאנגט שמד, צווייטענס אפילו ווען די רעגירונג זאל פארלאנגען נאר זאכן וואס קוקן אויס ווי קלייניקייטן טאר מען אויך נישט, מען טאר דאך נישט משנה זיין אפילו קיין זיז כל שהוא, ומה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא. און דריטענס, די עצם זאך אז מען געבט אפילו נאך נאר א משהו, מיינט דאס דאך אז מען האט מכיר געווען אז די ממשלה איז מיין באלעבאס, און דאס אליינס איז געפערליך. א חוץ וואס באמת איז דאס אלעס הבלים, די רעגירונג וויל געהעריג א פאבליק סקול, נישט קיין פשרות נישט קיין גארנישט. נו וואס טוט מען?

איז די פערלס אגודת ישראל כנופיה אויפגעקומען מיט א געניאלער פלאן, צוטיילט אין אפאר שלבים, עטליכע פאזעס. דער ערשטער שלב איז, צו פארקויפן פאר'ן ציבור, ובעיקר פאר די רבנים ודיינים פון אלע קהילות, גוטע לאקשן, עפעס א נייע מציאות וואס איז נישט געשטויגן און נישט געפלויגן, אז כאילו די רעגירונג בייגט זיך שוין אביסל, מען האט אויסגעטראפן עפעס א נייער וועג א שפאגל נייער מהלך וואס מען געבט נאך פאר די רעגירונג ממש עפעס א משהו, און צו דעם גייט מען נאך צולייגן גאר פעסטע תנאים וכדומה, און דאס איז ממש עפעס א געוואלדיגער אויסוועג, איי עס איז דאך נישט אמת, עס איז קיינמאל אזעלכע פאהאנדלונגען נישט געווען און די רעגירונג האלט זיך נישט ביים רירן פון די אלע גיידליינס. דאס איז אלעס נישט קיין חילוק, דער עיקר, פאר'ן ציבור און פאר די רבנים האט מען געהאט וואס צו פארקויפן. דאס איז די ערשטע פאזע.

נאכדעם קומט שלב ב', די צווייטע פאזע איז צו פרובירן מיט אלע כוחות ארויסצובאקומען פון די רבנים ודיינים עפעס א האלבע כמו הסכמה אויף די פון פינגער אויסגעזויגענע פשרה. די פערלס אגודת ישראל כנופיה קענען באשטיין אפילו עס זאל הייסן אפיציעל אז מען גייט צולייגן צו דעם זיבעציג תנאים, דער עיקר, עס זאל זיין עפעס א

שטיקעלע וועג אז מיט די און די תנאים קען מען נישט זאגן אז מען טאר נישט, זיי זענען מיט דעם אויך צופרידן, די עיקר איז עס זאל ווערן דורכגעבראכן די שטארקע התנגדות, עס זאל שוין זיין א קול אין די גאס אז עס איז דא עפעס אן אופן מיט געוויסע תנאים וואס דעמאלטס איז מען נאר א 'שטיקל' פאבליק סקול, און פון דעם האט מען נישט גערעדט, דאס איז אפשר נישט אזוי געפערליך וכו' וכו'.

און פארשטייט זיך אז די רגע וואס איין מוסד, איין קהלה, איין חסידות, האט שוין ארויסגעוויזן א שוואכקייט און א וואקעלניש אז אפשר בכי האי גוונא קען מען יא טראכטן פון ענטפערן און נאכגעבן פאר די רעגירונג, נעמט נישט לענגער ווי אפאר מינוט ביז א צווייטע מוסד זאגט, גם אני מצטרף, און זיי גייען שוין אפילו נאך ווייטער, און פון דארט שלעפט זיך שוין נאך רח"ל א גאנצע באן מיט נאך און נאך מוסדות, וכמובן אז ווען עס איז שוין דא אפאר מוסדות, פילט א יעדער, אויך דער ערשטער, רואיגער. ביז יעצט האט נאך די הארץ געקלאפט אבער יעצט איז שוין נישט לבו נקפו, ווייל דער און דער, עס איז שוין א כח הרבים וואס א יעדער פארלאזט זיך אויף ניטאמאל א שטרוי.

יעצט נאכדעם וואס מען האט שוין רח"ל אדורכגעבראכן די מחיצה של ברזל, מען האט שוין אפגעקילט די שרעקעדיגע ווערטער פון פאבליק סקול, סאבסטענשל עקוויולענט, מינות, כפירה, אפיקורסות, גויאישקייט, איבערגעבן די בעלות אויפן חינוך אין די הענט פון די רעגירונג, מען האט שוין מכלומרשט ארויסגעקוועטשט עפעס א כמו האלבע הסכמה אויף צו מעגן זיך וואוסענדיג מאכן פון די רעגירונג.

יעצט קומט שלב ג', די דריטע פאזע, און דאס איז 'אלעס נאכגעבן פאר די רעגירונג'. איי דו האסט דאך נישט מיט וואס צו גיין צו די רעגירונג, די פערלס אגודת ישראל כנופיה ווייסן דאך דעם אמת, אז די גאנצע מעשה איז לא דובים ולא יער, די רעגירונג איז נישט מסכים אויף קיין פשרות, די רעגירונג וויל איין זאך פאלג אויס פונקטליך די

גיידליינס, ווער א פאבליק סקול. נו וואס איז די פראבלעם, די רבנים און דיינים און אויך אלע עלטערן האלטן דאך נישט מיט פונקטליך וואס מען זאגט פאר די רעגירונג, ממילא וועט מען פאר די רעגירונג זאגן דעם ביטערען אמת אז מען שטעלט זיך געהעריג צו, א געהעריגע פאבליק סקול מיט אלע סאבדשעקטס, אלעס אלעס אן קיין אויסנאם, אלע גיידליינס, און אזוי וועלן אלע געלטער קענען רינען ווייטער. און ווייטער פאר'ן ציבור וועט מען זאגן אז מען האט אויסגעארבעט מיט די רעגירונג עפעס א וועג מיט תנאים, און ממש די רעגירונג האט זיך פלוצלינג כמעט אינגאנצען געבראכן, מען האט ממש באזיגט די גזירה, איי פארוואס ווייסט קיינער נישט דערפון, נו מען קען עס נישט מפרסם זיין וועגען די מוסרים, און פארשטייט זיך אז די אמתדיגע סיבה פארוואס מען קען עס נישט מפרסם זיין איז ווייל עס איז נישט אמת.

והיה אויב ביום מן הימים וועט ארויסקומען דער אמת, און עס וועט זיך ארויסשטעלן אז מען האט פארראטן דעם ציבור און פארנארט די רבנים, וואס וועט מען דעמאלטס טוהן?

דא קומט דער פערטער שלב, די פערטע פאזע, דער שלב פון תירוצים, מען וועט ענטפערן פארשידענע תירוצים ווי למשל, איינס עס איז פשוט געשעהן עפעס א טעכנישער טעות, מען האט אמתדיג צוגעשריבן די אלע תנאים, נאר עפעס די אימעיל האט עס נישט געכאפט, דער פאסט מאן האט עס נישט איבערגעגעבן, עס האט זיך אויסגעמעקט, מען האט פארגעסן פונקטליך וואס זענען די תנאים, וכדומה. צווייטענס, קודם האט טאקע עפעס א בעאמטער אין די רעגירונג געזאגט אז זיי זענען מסכים צו די אלע תנאים, אבער עפעס שפעטער איז אנגעקומען א צווייטער און האט נישט מסכים געווען, עפעס די קאמישענאר האט זיך אריינגמישט, די סיטי, די סטעיט, די רידזשענטס. דריטענס עפעס איז נישט געווען אזוי קלאר און עס איז פשוט געווען א מיספארשטענדעניש וכו' וכו'. אזוי ווי די מעשה הידוע מיט די האַק, ווען איינער האט געבעטן פון זיין שכן גיב מיר צוריק די

האָק וואס איך האב דיר געבארגט, ענטפערט דער שכן איך האב דריי תירוצים ערשטענס איך האב עס נישט געבארגט, צווייטענס איך האב עס פארלוירן, און דריטענס איך האב עס דיר שוין לאנג צוריקגעגעבן.

און די חברה, וועלן נאך אנשטעלן א תמימותדיגע פנים כאילו זיי זענען געכאפט אין א שאק, ווי גלייך זיי האבן נישט געפלאנט דעם גאנצן פלאן פון די ערשטע מינוט אנגעהויבן, וכאילו זיי האבן נישט געטראכט פון סאמע אנפאנג צו פארראטן דעם ציבור, מיטן חשבון אז ווען עס וועט נתגלה ווערן שפעטער וועלן זיי פארברעכן מיט די הענט און זאגן, אוי וויי, וואס קען מען יעצט טוהן, עס איז געשעהן עפעס אזא פארדריסליכע טעות, און יעצט איז שוין לאחר המעשה, אונז זעמיר שוין פארפלאנטערט, מען האט שוין געזאגט פאר די רעגירונג, און יעצט גיין זאגן אז אונז זעמיר נישט גרייט איז א גרויסע פראבלעם, קען שוין זיין שטראפן, מען קען שוין נישט צוריקצוען.

און פון די צווייטע זייט, די וואס מען האט מכלומר'שט ארויסגעקוועטשט פון זיי עפעס א חצי דבר אז אפשר איז נישט אזוי געפערליך, וועלן זיך שעמען מודה צו זיין אז די כנופיא די באנדע וועם זיי האבן געטראָסט האט זיי אזוי מיאוס אויסגעשפילט. בפרט עס איז דאך שוין בדיעבד, הפסד מרובה און כבוד התורה מיט זילותא דבי דינא, ממילא בצירוף פון אלעם מעג מען האבן א פאבליק סקול און מחנך זיין די קינדער מיט'ן אפיקורס'ישן עדיוקעישאן.

און די אינטערשטע שורה, דער שטיקל איז געלונגען, דער מוסד איז געווארן א פאבליק סקול, און אלעס מיט א כאילו הכשר, והסכמת הרבנים.

דאס זענען בערך די וועגן וויאזוי די פערלס אגודת ישראל כנופיא ארבעט, איין טאג אביסל אהער איין טאג אביסל אהין, אבער דער סך הכל איז, זיי ארבעטן מיט אלע כוחות מסית ומדיח צו זיין דעם גאנצן ציבור, אלעס פאר די טריפה'נע געלטער.

און עס איז וויכטיג דאס אלעס ארויסצוהאבן, מען זאל פארשטיין די דרכי הסתה והדחה פון די כנופיה, כדי מען זאל כאַפן אז זיי ווילן איין זאך, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, די פערלס אגודת ישראל כנופיה ווילן איין זאך, געטס אונז עפעס א עפענונג צו קענען דורכדעם זיך אריינכאפן, די געלטער זאלן קענען ווייטער פליסן אומגעשטערט.

וזה דרכם כסל למו, שוין א משך פון בערך אכט יאר וואס די באנדע איז דא אויף איין זאך קאַלאַבארירן און מיטארבעטן מיט די רעגירונג, נאר יעצט קומט עס ארויס נאך שטערקער אז אפילו ווען דער געזעץ פארלאנגט עס נישט, פארפירן זיי אויך מען זאל אלעס נאכגעבן. און די שאלה איז 'פארוואס' שטייט מען נאך ווייטער אין וואָרט מיט אזעלכע מסיתים ומדיחים ווי די פערלס אגודת ישראל כנופיה, די נשיאי המוסדות וואלטן געדארפט ארויסגעבן אן איסור גמור וחמור אויף אלע זייערע אייגענע שטעלטע, נישט אויסצוטוישן קיין צוויי ווערטער מיט אזעלכע געמיינע פארשויןען, און זיך מתרחק זיין פון זיי כמטחוי קשת, נישט האבן מיט זיי קיין שום מגע ומשא, ווייל זייער מגע ומשא איז מטמא.

בכלל די גאנצע טענה כאילו עס איז דא שייך פשרות למחצה לשליש ולרביע איז לעכערליך, עס איז נישט דא אזא זאך, לערנען א האלב פון די פאבליק סקול לימודים איז פונקט אזוי אסור, לערנען נאר אביסל אפיקורסות איז יהרג ואל יעבור. סייענס וואס די רעגירונג פארלאנגט איז אפיקורסות, און אביסל סייענס איז אביסל אפיקורסות, אויב מען לערנט נישט די סייענס אויפן וועג וואס די רעגירונג וויל הייסט דאס ביי זיי נישט קיין סייענס.

א חוץ מזה, וואס אונז האמיר שוין פריער דערמאנט, אז די עצם נאכגעבן פאר די רעגירונג אפילו א משהו, מיינט אז זיי זענען באלעבאס אויפן מוסד און נישט דער באשעפער.

און נישט אז די פערלס אגודת ישראל כנופיה פארשטייט דאס נישט, זיי פארשטייען דאס אפילו אסאך בעסער ווי אונז. און מ'ר. צוויבל פון אגודת ישראל האט געהאט אן אינטערוויו אויף קול מבשר פאראיאר חוה"מ סוכות תשפ"ג.

און ער איז דארט מסביר אז די רעגירונג פארלאנגט געפערליכע זאכן, וואס מען קען דאס נישט נאכקומען. [און עס איז אמת]. און אלץ א משל כאפט ער אן דעם לימוד פון סייענס. סתם אזוי ווייסט מען אז דאס מיינט חכמת הטבע, וואס אונז יודן ווייס מיר אז ווען מען רעדט פון די טבע הבריה איז דאס טייטש אלעס וואס דער באשעפער האט באשאפן, און ער פירט דאס ווייטער, אזוי ווי אונז זאג מיר אני מאמין ... הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. די רעגירונג טייטשט אבער אנדערש אפ דעם ענין פון סייענס, זיי זאגן אז חס ושלום לית דין ולית דיין, ממילא אויב וויל מען יוצא זיין די רעגירונג לימודים, דארף מען צו לערנען סייענס אזוי ווי 'זיי' ווילן, וואס דאס מיינט כפירה, און דאס איז געפערליך. דאס איז איין זאך וואס ער ברענגט דארט ארויס. און נאך אזאך ברענגט ער ארויס אז עס טאר נישט זיין אז די רעגירונג זאל זיין באלעבאס אויפן חינוך.

לאמיר ציטירן זיין פונקטליכע לשון, נאכדעם וואס ער רעדט אז נאר רבנים דארפן מחליט זיין, זאגט ער כהאי לישינא, מיר קוואיטען אים און זאגן נאך זיינע ווערטער ווארט ביי ווארט, וזה לשונו: אז די וואס זאלן מאכן די דעסיזשענס וועגן דעם, זאל נישט זיין די רעגירונג, נאר דארף זיין די ראשי ישיבות און די רבנים די אדמורים וואס מאכן א פאליסי, גענוי וויפיל לימודי חול מען קען לערנען וויפיל מען דארף לערנען, וואס מען דארף נישט לערנען, וואס מען טאר נישט לערנען, פארשידענע זאכן.

וואס רופט זיך סייענס? מען זאל אויסלערנען סייענס, מען זאגט פאר די קינדער אז מען גייט יעצט לערנען וועגן נפלאות הבורא, קומט אריין א רעגירונגס מענטש און זאגט, נפלאות הבורא? ווער רעדט וועגן א בורא?

אויב מען רעדט וועגן א בורא הייסט דאס שוין מער נישט סייענס, און דאס וואס מען לערנט אויס די קינדער איז נישט אויסגעהאלטן עפ"י סייענס. [אזוי זאגט די רעגירונג] ממילא אזעלכע סארט זאכן וואלט געווען, אויב מען האט נישט די זעלבסטשענדיגקייט אוועקצושטעלן וואס מען לערנט און פון וועם מען לערנט, איז ממילא די גאנצע זאך זייער שווער פאר אונזערע מוסדות התורה, וכו'.

מען קען דאס נישט אקצעפטירן. עכ"ל

לאמיר נאכאמאל איבערחזר'ן וואס ער זאגט דא, אז ביי די רעגירונג אויב רעדט מען וועגן א בורא איז דאס שוין מער נישט סייענס, סייענס איז נאר ווילאנג מען גלייבט נישט עס איז דא א בורא, רח"ל, אזוי פארשטייט די רעגירונג.

ממש קילורין לעיניים. הפלא ופלא, ער פארשטייט, און ער האט ארויס, און ווייסט דעם אמת אז דאס וואס די רעגירונג פארלאנגט צו לערנען סייענס איז א פארלאנג צו לערנען כפירה, און ווען עס קומט אים אויס גוט האט ער נישט קיין פראבלעם דאס מודה צו זיין. עס איז נאר זייער אינטרעסאנט וויאזוי קען די פערלס אגודת ישראל כנופיה פרובירן יעצט צו פרעשוורן די מוסדות זיך צוצושטעלן און פאלגן די רעגירונג, פלוצלינג איז שוין נישט קיין פראבלעם ווען די רעגירונג מאכט די דעסיזשענס. און וויאזוי קענען זיי פרובירן איינצורעדן פאר די מנהיגי המוסדות אז מען מעג לערנען סייענס בו בשעה וואס זיי אליינס פארשטייען אז די סייענס וואס די רעגירונג פארלאנגט איז כפירה.

נאר וואס דען - ווי אויבן דערמאנט - הכסף יענה את הכל, ביי די פערלס אגודת ישראל כנופיה אויב האט מען נישט קיין ברירה צו מאכן געלט נאר דורך דעם וואס מען זאל איבערגעבען די בעלות אויפן חינוך פאר די רעגירונג, און לערנען לכבוד דעם מינות וכפירה, איז אויך נישט קיין פראבלעם. אבער זיי פארשטייען אז דער סוד פון געלט, אין מגלין

אותן אלא לצנועין, דאס קען מען נישט אפיציעל ארויסזאגן, ווייל קיין איין איינציגער ערליכער יוד וועט נישט זיין גרייט בשום אופן צו פארקויפן זיין קינד פאר געלט, קיין איין טאטע און מאמע זענען נישט גרייט צו שיקן זייערע קינדער אין א פאבליק סקול מוסד, אלעס בכדי דער מוסד זאל מאכן געלט, דערפאר מוזן די פערלס אגודת ישראל כנופיה אויפקומען מיט עפעס הסברים פארוואס זיך צוצושטעלן, און מהאי טעמא זעהט מען טאקע בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, א יעדען טאג פרובירן זיי נייע תירוצים און הסברים פארוואס מען מוז און מען מוז.

מען דארף פארשטיין, די פערלס אגודת ישראל כנופיה, האבן נישט קיין שום פראבלעם צו דארפן זיין עקוויולענט, ביי זיי איז דאס לכתחילה, כאטש זיי פארשטייען אז סייענס איז כפירה, פונדעסטוועגן זענען זיי אזוי אפגעסמ'ט פון זיך ווייזן יארן לאנג אין די אלע מבואות המטונפות פון די טריפה'נע יונ'ישע אוניווערזיטעטן און קאלעדזשעס ווי זיי האבן זיך אנגעפיקעוועט מיט אלע סארט דיעות כוזבות, אז זיי דערשרעקן זיך נישט פון לערנען כפירה. זיי בריען זיך נישט אפ דערפון, און זיי דערשטיקן זיך נישט דערמיט.

די קשיא איז נאר וויאזוי לאזט מען אזעלכע מענטשען פירן די מערכה אקעגן די גזירה. עס איז ידוע דער ווארט פון הייליגען חידושי הרי"ם, אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה, בעט נישט קיין שתדלנות פון אזא איינעם וואס ביי עם איז דער שתדלנות נישט קיין ישועה, ביי די אגודת ישראל פערלס כנופיה איז נישט קיין שום ישועה אויב די מוסדות דארפן נישט זיין עקוויולענט, זיי שטערט נישט אז מען זאל ווערן קאלעדזש און קאריער רעדי, פארקערט זיי האלטן אז מען דארף אזוי זיין לכתחילה. אבער וויאזוי הערט מען זיך בכלל צו וואס אזעלכע מענטשן האבן צו פארקויפן, דאס איז די קשיא. און דאס איז א נקודה וואס דער ציבור דארף כאַפן, אז מען קען נישט גלייבן קיין איין איינציג ווארט וואס די אגודת ישראל כנופיה פארקויפט, ווייל וואס ביי אונז איז שמד איז ביי זיי לכתחילה, און דאס דארפן אויך כאַפן

די רוחניותדיגע אחראים אויף די מוסדות, דער עולם דארף פארשטיין אז מען נוצט אויס זייער אומוויסענדייט, זייער חסרון ידיעה, זייער טראסט אין די פערלס אגודת ישראל כנופיא כדי זיי צו פארקויפן לאקשן.

שאלה 6:

אונז פארשטיי מיר שוין אז די מוסדות האבן נישט קיין שום געזעצליכער חיוב זיך צוצושטעלן צו די רעגירונג, איז יעצט אבער די שאלה, און וואס טוט זיך מיט די עלטערן אליינס, זיי האבן 'יא' א חיוב עפ"י געזעץ זיך צוצושטעלן?

תשובה: באמת די שאלה באלאנגט נישט אריין אזוי ווייט דא, ווייל יעצט איז דער נידון כלפי די מוסדות, במציאות כהיום האט נאך די רעגירונג זיך בכלל נישט געוואנדן צו קיינעם פון די עלטערן, און עס איז בכלל נישט מוכרח אז די רעגירונג וועט קומען צו זיי, ווייל די סיבה וויאזוי די רעגירונג איז אריינגעקומען אין בילד און אנגעהויבן פארלאנגן פון די מוסדות איז געווען אדאנק די מסירה פון יאפפעד, וואס אסאך דראַפּ-אוטס וואס האבן געלערנט אין חסידישע מוסדות, האבן אריינגעגעבן א קלאגע אקעגן די רעגירונג, היתכן זיי מאכן נישט זיכער אז די מוסדות זאלן געבן דעם ריכטיגען עדיוקעישאן, דאס האט גורם געווען אז די רעגירונג זאל זיך מוזן וויסענדיג מאכן און זעהן וואס טוט זיך, אבער ווען עס רעדט זיך פון עלטערן פריוואַט, איז נישט דא ווער עס זאל דוקא קומען מיט קלאגעס אקעגען פריוואַטע עלטערן.

אבער עם כל זאת הגם אונז רעד מיר דא פון די מוסדות וועלן מיר רעדן א מינוט אויך פון עלטערן פריוואַט.

כלפי די שאלה צו עלטערן זענען מחוייב לויטן געזעץ צו געבן א עדיקעישאן וואס איז סאבסטענשל עקוויולענט, איז די תשובה, יא און ניין, דאס הייסט אפיציעל לויטן געזעץ יא, אבער לפי האמת ניין. און לאמיר דאס אביסל בעסער מסביר זיין.

אפיציעל איז דער געזעץ אז יא, די עלטערן האבן א חיוב צו געבן א חינוך וואס איז ענדליך צום פאבליק סקול חינוך, אבער באמת האלטן אלע יודעי דת ודין, אז אויב די עלטערן קומען מיט א טענה פון דת, אז דאס איז קעגן זייער רעליגיע, איז נישט דא קיין וועג אז די רעגירונג זאל דאס קענען פארלאנגן, עס איז קעגן די קאנסטיטושען פון פרידאָם און רעלידזשען, די 'עִמְשׁ' האבן שוין געהאט אזא קעיס און זיי האבן געווינען, עס איז באקאנט מיטן נאמען 'אדער ווערסעס וויסקאנסין קעיס', דאס איז איין זאך.

און נאך מער לויטן היינטיגן מציאות, איז קיין שום דעמאקראטישע רעגירונג נישט גרייט זיך ארויסצושטעלן אפיציעל אז זיי שטערן רעליגיע, אפילו אויב נניח לויטן געזעץ וואלטן זיי עס געקענט טוהן, פונדעסטוועגן זענען זיי נישט רעדי אויף דעם, זיי ווילן זיך נישט אהערשטעלן אלץ קאמוניסטן, פארקערט זיי מאכן דאך דעם אנשטעל אז זיי זענען דא לטובתינו.

דערפאר כל זמן מען טענה'ט 'נישט' די טענות פון רעליגיע האט די רעגירונג די אויבערהאנט, אבער אויף די רגע ווען מען טענה'ט 'יא' די טענה פון רעליגיע, פארשפּאַרט מען די וועג פאר די רעגירונג.

פערלס האט קיינמאל נישט גענוצט די טענה פון רעליגיע אז אונזער רעליגיע ערלויבט נישט זיך צוצושטעלן צו די רעגירונג, און אז אונזער תורה ערלויבט נישט אז די רעגירונג זאל זיין באלעבאס אויפן חינוך, דערפאר האבן זיי פארלוירן. לעומת זה אין קאנאדא וואס כאטש די רעגירונג פארלייגט זיך אויף א יעדען יחיד, האט די 'המשכת הדורות ארגענעזאציע' בסייעתא דשמיא געהאט גרויסע נצחונות במשך די

לעצטע פאר יאר, ווייל די רעגירונג האט זיך קיינמאל נישט געוואלט ארויסשטעלן אפיציעל אז זיי זענען אקעגען רעליגיע, ממילא ווען מען האט געטענה'ט טענות דת זענען זיי געווארן סטאָק. הלוואי וואלט דער 'פערלס ארגענעזאציע' אויך גענומען דעם מהלך, וואס דאס איז די ריכטיגע תורה'דיגע וועג, וואלט דער גזירת החינוך שוין לאנג בטל געווארן.

אין זאך וואס איז יא דא, אז ווען מען טענה'ט, עס איז אקעגן רעליגיע, האט די רעגירונג א ברירה צו זאגן, 'פיינ' איך קען ענק טאקע נישט צווינגן אקעגען ענקער תורה, אבער קיין געלט געב איך ענק נישט, ווייל סוף כל סוף זענט עטץ נישט קיין סקול. און דאס איז די סיבה פארוואס פערלס האט קיינמאל נישט געוואלט נוצן די טענה פון רעליגיע, ווייל זיי ווילן יא בלייבן מיט די געלט, אבער ווען עס איז נוגע כלפי די עלטערן, אדער לגבי מוסדות וואס זענען גרייט מוותר צו זיין אויף געלט, איז נישט דא קיין וועג צו מכריח זיין עלטערן אדער מוסדות א קעגן רעליגיע, אפילו אויב דער געזעץ זאל מחייב זיין מוסדות צו זיין עקוויולענט.

און דאס איז אויך נאך א סיבה פארוואס די רעגירונג נעמט זיך נישט [עכ"פ דערווייל] צו די עלטערן נאר צו די מוסדות, א חוץ אנדערע סיבות, אויך וועגען דעם, ווייל עלטערן האבן זיי נישט מיט וואס צו סטראשענען, זיי פארשטייען אז די עלטערן וועלן ענטפערן עס איז אקעגען רעליגיע, און די רעגירונג וועט זיין סטאק, ווייל די רעגירונג ווייסט אסאך בעסער ווי אונז ווי ווייט דאס וואס זיי פארלאנגען איז אקעגען אונזער רעליגיע, און אויך אז די עצם זייער אריינמישונג אין אונזער חינוך איז אקעגען אונזער תורה וואס זאגט אז נאר דער באשעפער איז דער אויסשליסליכער באלעבאס אויפן חינוך. נאר ווען עס איז נוגע די מוסדות, ווייסט די רעגירונג אז דארט האבן זיי א שטעקן אין די האנט, הנקרא פאנדינג, און זיי האפן אז די מוסדות זאלן נישט קענען עומד בנסיון זיין, און נישט טענה'ן אז עס איז אקעגען רעליגיע, און אויך נישט טענה'ן אז זיי זענען נישט מחוייב עפ"י געזעץ

זיך צוצושטעלן, די ממשלה האפט אז די מוסדות וועלן זיך יא צושטעלן כדי נישט צו פארלירן די געלטער, אזוי ווי זיי האבן געזעהן במשך די אלע יארן אז די מוסדות האבן קיין איין איינציג מאל נישט גענוצט די טענה פון דת, און זיי האבן צוהילף די פערלס אגודת ישראל כנופיה וואס פרובירן מסית צו זיין און אנשרעקן מיט אלע סארט נארישע אויסריידן פארוואס עס לוינט זיך נאכצוגעבן פאר די רעגירונג, דערפאר פרובירט די רעגירונג. אבער באמת אויב שטעלט מען זיך ארויס מיט א פעסטקייט, איז די גאנצע מעשה א פאפירענע טייגער.

סוף דבר הכל נשמע, באמת איז נישט דא קיין שום חיוב און שעבוד אויף די מוסדות זיך צוצושטעלן צו די רעגירונג, און אפילו ווען עס וואלט יא געווען וואלט אויך נישט געווען אמת'דיג קיין פראבלעם, אויב מען זאל גיין מיט די טענה, עס איז אקעגן די תורה. און באמת אפילו ווען די אלע טענות וואלטן נישט געהאלפן געזעצליך, איז אויך נישט דא קיין שום היתר בעולם זיך צו מעגן צושטעלן, און אפילו ווען די רעגירונג זאל נישט וועלן גארנישט קיין שום ערענסטע זאכן, נאר סתם עפעס קלייניקייטן, איז נישטא קיין שום היתר נאכצולאזן גארנישט, און אוודאי נישט צולאזן די רעגירונג צו זיין באלעבאס אויף אונזער חינוך אפילו נאר למחצה לשליש ולרביע, און אונז זעמיר גרייט צו גיין אין תפיסה און זיך מוסר נפש זיין למען כבוד שמו יתברך, דאס איז אלעס אפילו ווען געזעצליך וואלט מען געווען מחוייב. נאר באמת איז אפילו לויטן געזעץ זענען זיי נישט בארעכטיגט אפילו נישט כלפי די עלטערן וויבאלד עס איז אקעגן אונזער אמונה און דת, ומכל שכן כלפי די מוסדות, נאר די רעגירונג פרובירט זייער לאַק, זייער מזל, האפענדיג אז די דרא דממונא, וועט מכריע זיין אנצונעמען באהבה זייער גזירת שמד.

און דערפאר איז זייער וויכטיג צו גיין מיטן גאנצען אמת, און מיטן גאנצען שטארקייט, עס דארף געזאגט ווערן פאר די רעגירונג קלאר

און דייטליך בלישנא דלא משתמע לתרי אנפי, דער באלעבאס אויף אונזער חינוך איז נאר דער באשעפער מיט זיין תורה, און קיינער, אבער טאקע קיינער האט נישט אריינצורעדן דערין, אפילו אונז אליין, זעמיר אויך נישט באלעבאס אויף די חינוך פון אונזערע קינדער, נאר דער הייליגער באשעפער, און אונז וועלן מיר ווייטער ממשיך זיין מחנך צו זיין אונזערע קינדער על דרך המסורה והמקובלת. אונז דארף מיר נישט ענקער געלט, ענקער פאנדינג, שקילא טיבותך ושדיא אחיזרי, לא מדובשך ולא מעוקצך, האלטס ענק מיט ענקערע טמא'נע געלטער, אונז דארף מיר דאס נישט, און אונז וויל מיר עס נישט.

און עס איז וויכטיג מדגיש צו זיין, אז עס איז נישט גענוג סתם בשב ואל תעשה נישט ענטפערן, נאר דייקא ענטפערן בקום ועשה אז אונז שטעל מיר זיך נישט צו, ווייל אונז זעמיר יודן און נאר דער באשעפער מיט די תורה זענען די וואס זאגן אונז וויאזוי מחנך צו זיין אונזערע קינדער.

סתם איגנארירן און נישט ענטפערן איז נישט גענוג. סיי ווייל עס קען ווערן אויסגעטייטשט כאילו מחמת עצלות אדער מחמת ספק, עס קען געבן א רושם ווי כאילו מען איז וואקעלדיג. אבער נאך מער ווי דעם אויב זאל מען סתם איגנארירן, איז מעגליך אז די רעגירונג וועט זיך נאכדעם נעמען צו יחידים, הגם זיי האבן נישט קיין עכטע טענה ווי דערמאנט, אבער זיי קענען מאכן קאפווייטאג, **משא"כ אויב וועלן זיך די מוסדות ארויסשטעלן פעסט אז עס איז אקעגען אונזער רעליגיע, וועט דאס אויטאמטיש אפשטעלן די רעגירונג פון גיין ווייטער צו די עלטערן, מאכענדיג זיך די חשבון, אז די עלטערן וועלן דאך אויך טענהן די טענה פון רעליגיע, און די ממשלה וועט ממילא נישט אנקומען אין ערגעץ, און אזוי ארום איז צו האפן אז די רעגירונג וועט זיך מיט'ן אייבערשטענס הילף דא אפשטעלן, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה.**

קומט אויס אז מיט'ן זיך ארויסשטעלן שטארק אפן מיט טענות דת, העלפט מען ארויס מבטל זיין די גאנצע גזירה אויך פון די עלטערן, משא"כ אויב סתם מען איגנארירט בשב ואל תעשה.

און נאך א חילוק, סתם נישט ענטפערן בשב ואל תעשה האט מען נאך א יעדען טאג א נסיון יא צו ענטפערן, אויב אבער האט מען זיך קלאר ארויסגעשטעלט שטייף אקעגן די רעגירונג איז שוין אסאך שווערער פאר'ן מוסד נאכדעם צוריקצודרייען, עס ווערט קלענער די נסיון מכאן ולהבא.

דער ציבור ווארט יעצט אז די מוסדות מיט זייערע נשיאים און אחראים זאלן זיך ארויסשטעלן אזוי ווי ר' אברהם אהרן פראג אין ירושלים עיה"ק.

און אז מען וועט זיך אזוי ארויסשטעלן וועט דער באשעפער אוודאי העלפן כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, בפרט די יעצטיגע טעג פון ח' ט' י' טבת וואס קומט אראפ א כח מבטל צו זיין די קליפה פון חכמת יון, און מיר זאלן זוכה זיין צו בנינים ובני בנינים עוסקים בתורה ומצוות לשמה, זרע ברכ'ה, און אונז זאל מיר זוכה זיין אלע אינאיינעם צו ביאת משיח צדקינו בב"א.

